

OMAISHOIDON TUEN PERUSTEET VUODELLE 2021

Omaishoidontuki perustuu omaishoidosta annettuun lakiin (937/2005) ja siihen tehtyihin muutoksiin (950/2006, 318/2011, 1317/2014, 1646/2015, 511/2016). Omaishoidon tukea maksetaan kunnan talousarvioon varattujen määrärahojen rajoissa. Omaishoidolla tarkoitetaan vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotioloissa omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla. Tarkoituksena on mahdollistaa asiakkaan kotihoito.

Omaishoidontuella tarkoitetaan kokonaisuutta, joka muodostuu omaishoitoa tukevista sosiaali- ja terveystalouksista, omaishoitajalle annettavasta hoitopalkkiosta, lakisääteisestä vapaasta sekä omaishoitoperheelle tarkoitetusta tuesta.

Kunta voi myöntää omaishoidontukea lain 3 §:n perusteella jos:

1. Henkilö alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn vuoksi tarvitsee kotioloissa hoitoa tai muuta huolenpitoa.
2. Hoidettavan omainen tai muu hoidettavalle läheinen henkilö on valmis vastaamaan hoidosta ja huolenpidosta tarpeellisten palveluiden avulla.
3. Hoitajan terveys ja toimintakyky vastaavat omaishoidon asettamia vaatimuksia.
4. Omaishoito yhdessä muiden tarvittavien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden kanssa on hoidettavan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden kannalta riittävää.
5. Hoidettavan koti on tervehdellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva ja
6. tuen myöntämisen arvioidaan olevan hoidettavan edun mukaista.

Vanhusten ja vammaisten hoidon tarve ja yleinen terveydentila todetaan lääkärin- tai kotisairaanhoidajan todistuksella. Arvioinnissa käytetään RAI-arviointimittaristoa. Lasten ja nuorten osalta pyydetään tarvittaessa lisälausuntoja.

Omaishoidon tukea myönnettäessä on arvioitava, että tuen myöntäminen on hoidettavan edun mukaista ja hoidettava hyväksyy omaishoitajaksi hakevan henkilön hoitajakseen.

Hoitajan tulee olla 18 vuotta täyttänyt henkilö joka ottaa päävastuun hoidettavan hoidosta ja huolenpidosta ja sitoutuu hoitamaan häntä ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Omaishoitajalta edellytetään terveystensä, hoitotaitojensa, soveltuvuutensa, voimavarojensa ja elämäntilanteensa puolesta sopivuutta tehtävään.

Omaishoidon tukea ei pääsääntöisesti myönnetä erityisen tuen tarpeessa oleville lapsille, jotka ikänsä puolesta tarvitsevat muutoinkin jatkuvaa vanhempien hoitoa ja huolenpitoa. Poikkeuksena ovat kuitenkin vakavaa sairautta sairastavat lapset, joiden hoito tietynä ajanjaksona vaatii erityisjärjestelyjä koko perheeltä.

Henkilön hakiessa omaishoidon tukea, tulee aina tehdä laaja palvelutarpeen arvio, jossa sovitaan asiakkaan palvelut. Asiakkaan palvelutarpeen arviointi aloitetaan viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä siitä, kun asiakas, asiakkaan omainen tai läheinen tai hänen laillinen edustajansa on ottanut yhteyttä palvelun saamiseksi, jos henkilö on yli 75 vuotias

tai saa Kelan erityishoitotukea. Myös erityistä tukea tarvitsevan lapsen palvelutarpeen arviointi on aloitettava seitsemäntenä arkipäivänä.

Tukipäätöksen tekee hakemuksen perusteella vanhustyön johtaja tai kehitysvammahuollon johtaja. Sopimuksen sekä palvelusuunnitelman tekee ikäihmisten osalta kotikäynnillä SAS- hoitaja, hyvinvointia edistäviä kotikäyntejä tekevä sairaanhoitaja tai geronomi sekä lasten osalta kehitysvammahuollon johtaja/ vammaispalvelujen sosiaalityöntekijä.

Omaishoidontuki maksetaan hakemuskuukauden alusta, jos kriteerit ovat täyttyneet.

Määritelmät

1) Omaishoitaja

Omaishoitajalla tarkoitetaan laissa hoidettavan omaista tai muuta hoidettavalle läheistä henkilöä, joka on tehnyt omaishoitosopimuksen.

2) Omaishoidontukisopimus

Omaishoitosopimus on hoitajan ja kunnan välinen sopimus omaishoidonjärjestämisestä ja maksettavasta rahallisesta hoitopalkkiosta.

Sopimus on ns. toimeksiantosopimus.

Omaishoitosopimukset ovat voimassa toistaiseksi, ellei ole erityisiä syitä määräaikaisen sopimuksen tekemiseen. Sopimus voidaan tehdä määräaikaisena, jos omaishoidon tarpeen kesto on etukäteen tarkasti määriteltävissä tai hoito korvataan tietyn määräajan jälkeen toisella palvelulla. Määräaikaisen sopimuksen tekemisen lähtökohtana on hoidettavan edun toteutuminen.

Omaishoitajalla on oikeus pitää vapaata vähintään kaksi vuorokautta kalenterikuukautta kohti.

Omaishoitajalla on oikeus pitää vapaata vähintään kolme (3) vuorokautta sellaista kalenterikuukautta kohden, jonka aikana hän on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympäri vuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Hoito on sitovaa silloinkin, kun hoidettava viettää säännöllisesti vähäisen osan vuorokaudesta käyttäen kotinsa ulkopuolelle järjestettyjä sosiaali- tai terveystalouksia taikka saaden kuntoutusta ja opetusta. Lakisääteisen vapaan pitäminen ei vähennä hoitopalkkion määrää (Laki sosiaalihuoltolain muuttamisesta 1134/2001, 27 §).

Ensisijaisesti omaishoitajan vapaat järjestetään Rantakartanon Lepolassa.

Poikkeustapauksissa Esperi Oulassa tai Taukokankaalla maksusitoumuksella.

Omaishoitaja voi pitää vapaansa kuukausittain tai hän voi säästää niitä ja pitää kerralla useampia vapaapäiviä. Kuitenkin niin, että vapaapäivät on pidettävä kohtuullisen ajan kuluessa, eli edellisen vuoden aikana kertyneet vapaat on pidettävä viimeistään seuraavan vuoden tammikuun loppuun mennessä. Vapaata saa kuitenkin kerätä enintään kolmen kuukauden ajalta kerrallaan. Kunta ja omaishoitaja voivat sopia, että omaishoitaja pitää vapaansa useampana alle vuorokauden pituisena jaksana.

Kunnan velvollisuutena on järjestää tarvittaessa omaishoitajalle hyvinvointi- ja terveystarkastuksia sekä hänen hyvinvointiaan tukevia sosiaali- ja terveystalouksia. Oulaisissa järjestetään kaikille hoitajille mahdollisuus hyvinvointi- ja terveystarkastukseen

noin kahden vuoden välein. Kunnan on tarvittaessa järjestettävä omaishoitajalle valmennusta ja koulutusta hoitotehtävää varten.

3) Hoito- ja palvelusuunnitelma

Omaishoidontuesta on laadittava yhdessä hoidettavan ja omaishoitajan kanssa hoito- ja palvelusuunnitelma. Omaishoitolain 7§:n mukaan hoito- ja palvelusuunnitelmaan tulee liittää tiedot omaishoitolain mukaisista hoidettavan ja hoitajan oikeuksista koskevista säännöksistä ja niiden soveltamisesta.

Hoito- ja palvelusuunnitelmaan on kirjattava omaishoitajan antama hoidon ja määrän sisältö ja omaishoitajalle annettavat hoitotehtävää tukevat sosiaalihuollon palvelut ja hoidettavalle tarpeellisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen määrä ja sisältö. Palvelujen määrä ja sisältö on merkittävä tarvetta vastaavina. Jos palveluntarve arvioidaan hyvin vähäiseksi, tulee suunnitelmaan kirjata sen sosiaalihuollon ammattihenkilön yhteystiedot, johon omaishoitaja voi tarvittaessa olla yhteydessä. Suunnitelmaan on aina kirjattava, miten hoidettavan hoito järjestetään hoitajan vapaan, terveydenhoitoon liittyvien käyntien aikana tai muun poissaolon aikana.

Hoitopalkkiot

Omaishoitolain mukaan omaishoidon tukena maksettava hoitopalkkio tarkistetaan kalenterivuositain indeksillä. Vuodelle 2021 vahvistettu palkkakerroin on 1,465. Omaishoidontuen hoitopalkkion vähimmäismäärä on 1.1.2021 lukien 413,45 euroa kuukaudessa. Oulaisissa 414 €.

Hoidollisesti raskaan siirtymävaiheen aikana maksettava hoitopalkkio on vähintään 826,90 euroa kuukaudessa. Oulaisissa 827 €.

Kunnat voivat edelleen maksaa myös vähimmäismääriä suurempia hoitopalkkioita. Laissa säädetyin edellytyksin hoitopalkkio voidaan myös sopia vähimmäismäärää pienemmäksi. Hoitopalkkion määrän tarkistus tehdään 1.1.2021 lukien myös sellaisiin hoitopalkkioihin, jotka on sovittu palkkion vähimmäismäärää suuremmaksi tai pienemmäksi ja jotka perustuvat ennen tarkistusajankohtaa voimassa olleeseen omaishoitotosopimukseen. Vuodelle 2021 vahvistettu palkkakerroin merkitsee hoitopalkkioihin noin 1,31 prosentin korotusta vuoteen 2020 verrattuna.

Kunta voi irtisanoa omaishoitotosopimuksen päättymään aikaisintaan irtisanomista seuraavan kahden ja omaishoitaja irtisanomista seuraavan yhden kuukauden kuluttua. Jos sopimuksen jatkaminen vaarantaa hoidettavan tai omaishoitajan terveyden tai turvallisuuden, sopijapuolet voivat purkaa sopimuksen välittömästi. Irtisanomisajasta riippumatta sopimus päättyy sen kuukauden lopussa, jonka aikana hoito hoidettavan terveydentilan muutoksista johtuen käy tarpeettomaksi.

Jos omaishoito keskeytyy tilapäisesti hoidettavan terveydentilasta johtuvasta syystä, hoitopalkkion maksaminen keskeytyy kuukauden kuluttua. (Laki omaishoidosta).

Lakisääteisen vapaan pitäminen ei vähennä omaishoitopalkkiota.

Muussa intervallihoidossa oleva osalta hoitajan palkkio keskeytetään 11 pv ylimenevältä osalta / kuukaudessa, jos kysymyksessä ei ole hoitajan lakisääteinen vapaa.

Jos omaishoidon tuki keskeytyy hoitajasta johtuvasta syystä, omaishoidon tuki keskeytetään heti omaishoitajan estyessä antamaan hoito- ja palvelusuunnitelmassa

sovittua hoitoa, ellei omaishoitaja itse järjestä korvaavaa hoitoa hoidettavalle, esim. toinen omainen. Jos hoidettava kuolee, sopimus päättyy sen kuukauden lopussa, jonka aikana kuolemantapaus sattui. Jos hoidettava siirtyy esim. tehostettuun palveluasumiseen / laitoshoitoon, sopimus päättyy sen kuukauden lopussa, jonka aikana hän siirtyi tehostettuun palveluasumiseen / laitoshoitoon.

Jos hoidettava on säännöllisesti muussa kuin omaishoitajan kotona antamassa hoidossa, tulee hoito merkitä hoito- ja palvelusuunnitelmaan. Hoidon keskeytyminen ei tällöin keskeytä hoitopalkkion maksamista. Hoitopalkkion maksamisesta hoidon keskeytyessä hoitajasta johtuvasta syystä tai hoidettavasta johtuvasta muusta kuin terveydellisestä syystä tulee sopia omaishoitotosopimuksessa.

Asiakasmaksut

Omaishoitotyön tukena järjestettävistä muista palveluista peritään palvelun saajalta ko. palvelun asiakasmaksu. Omaishoitajan lakisääteisen vapaan ajalle hoidettavalle järjestetyistä palveluista peritään **11,40 euroa / päivä tai yö** suuruisen vuorokausikohtainen asiakasmaksu lukuun ottamatta palveluja, jotka ovat säännösten mukaan asiakkaille osittain tai kokonaan maksuttomia. Omaishoidon tuesta ei peritä hoidettavalta asiakasmaksua.

Vapaiden joustavan toteutumisen kannalta kunnan on suositeltavaa päättää yhtenäisestä käytännöstä, minkä verran hoitoaika voi ylittyä, että se katsotaan sisältyväksi edellä mainittuun 11,40 euron maksuun.

Omaishoitajan vapaan aikainen sijaishoito

Omaishoitajan vapaan tai muun poissaolon aikainen sijaishoito voidaan järjestää 1.8.2011 alkaen toimeksiantosopimuksella.

Omaishoidontuesta annetun lain (937/2005, jäljempänä omaishoitolaki) muutoksen (318/2011) tavoitteena on tukea omaishoitajien jaksamista parantamalla heidän mahdollisuuksiaan pitää lakisääteiset vapaapäivät sekä muita vapaapäiviä ja virkistysvapaita.

Omaishoidon tuesta annettuun lakiin on lisätty uusi 4 a §, jonka mukaan kunta voi järjestää omaishoitajan vapaan tai muun poissaolon aikaisen hoidon tekemällä tehtävään soveltuvan henkilön kanssa toimeksiantosopimuksen, jolla tämä sitoutuu huolehtimaan vakituisen omaishoitajan vapaan aikaisesta sijaishoidosta. Omaishoitajan sijaisen avulla toteutettava hoito järjestetään hoidettavan kotona, mikä vastaa selvitysten mukaan monien omaishoitajien ja – hoidettavien henkilöiden toiveita. Sijaishoitajan ei tarvitse olla hoidettavan omainen tai muu läheinen henkilö.

Omaishoitajan lakisääteisen vapaan aikaisesta sijaishoidosta, kunta voi periä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetuissa laissa säädetyn maksu.

Kunnan sijaishoitajan kanssa tekemässä toimeksiantosopimuksessa sovitaan:

1. sijaishoitajalle maksettavan hoitopalkkion määrästä ja maksutavasta
2. tarvittaessa sijaishoitajalle aiheutuvien kustannusten korvaamisesta
3. toimeksiantosopimuksen voimassaolosta sekä
4. tarvittaessa muista sijaishoitoa koskevista seikoista

Kunta päättää sijaishoitajalle maksettavan palkkion määräytymisperusteista. Kunta päättää maksetaanko sijaishoitajalle korvauksia kustannuksista, joita hänelle mahdollisesti aiheutuu sijaishoitajana toimimisesta.

Sijaishoitajalle maksettava hoitopalkkio

Tähän kuuluvat lapset, vanhukset ja kehitysvammaiset.

Maksetaan sijaishoitajalle hoitopalkkiona, sisältäen kustannusten korvauksen seuraavasti, 1,31 % korotus tehdään myös sijaishoidon palkkioihin 1.1.2021 alkaen.

- alle 12 tunnin päivästä **55.32 €** (2020 vuodelta oli 54,60 €) ja

- yli 12 tuntia /koko vuorokaudesta **124,76 €** (2020 vuodelta oli 123,15 €)

Vapaan aikaisesta sijaishoidosta peritään asiakkaalta **11,40 € / vrk.**

Kun lakisääteiset vapaapäivät loppuvat, peritään **34 € / vrk.**

Omaishoitolain 4 §:n 2 momentin mukaan kunta ja omaishoitaja voivat sopia, että omaishoitaja pitää vapaapäivänsä useampana alle vuorokauden pituisena jaksone siten, että jaksojen pituus on yhteensä enintään vuorokausi.

Vapaasta, joka pidetään useammassa alle vuorokauden jaksossa, voidaan periä enintään yksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 6 b §:n tarkoittama maksu vapaata vuorokautta kohti. Asiaksmaksu peritään heti 1. vapaajakson alkaessa.

Omaishoidontuen maksuluokat vuodelle 2021 ovat seuraavat:

1. Erityismaksuluokka 827 euroa/kk.

Tähän maksuluokkaan kuuluvat henkilöt, jotka ovat ympärivuorokautisessa palveluasumisessa tai laitoshoidossa pitkäaikaishoitopäätöksellä, mutta siirtyvät kotihoitoon, taikka saattohoitovaiheessa olevat. Omaishoidon tuen maksaminen edellyttää, että hoitaja jää kokonaan pois työstä tai anoo hoitotyön vuoksi virkavapautta/työlomaa. Hoitajalla ei voi olla vähäistä suurempia tötuloja, oikeutta erityishoitorahaan (sairausvakuutuslaki 1224/2004 luku 10) tai oikeutta vuorottelukorvaukseen (vuorotteluvapaalaki 1305/2003 13 §).

Hoitotyö edellyttää kokopäivätoimista työtä ympäri vuorokauden. Hoitoaika voi olla n. puoli vuotta. Maksuluokkaan kuuluvat henkilöt tarvitsevat vamman tai sairauden vuoksi jatkuvaa apua päivittäisissä toiminnoissa sekä runsaasti hoitoa ja valvontaa. Hoitotyön tukena voidaan käyttää kotihoidonpalveluja, lyhytaikaista laitoshoidoa tai tilapäistä päiväkeskuksen palvelua.

Rai – arviointimittaristolla Maple 4-5, ADLH 5-6, IADL yli 20 ja tai CPS 5-6 ja tai vaikea dementia.

2. Perusmaksuluokka 414,00 euroa/kk.

Tähän maksuluokkaan kuuluvat henkilöt, jotka vamman tai sairauden vuoksi tarvitsevat runsaasti hoitoa ja apua päivittäisissä toiminnoissa. Pääsääntöisesti hoito sitoo hoitajan ympäri vuorokauden. Hoitotyön tukena voidaan käyttää kotihoidonpalveluja, lyhytaikaista hoitoa tai päiväkeskuksen palveluita.

Myös säännöllisen kotihoidon asiakas voi saada omaishoidontukea.

Rai - arviointimittaristolla Maple vähintään 3, ADLH 2-3, IADL yli 13 ja tai CPS 2-3 ja tai keskivaikea dementia.

Lasten omaishoidontuen maksamisen ohjeistus

Omaishoidontukea voidaan maksaa myös alle 18-vuotiaista vammaisista tai sairasta lasta hoitavalle henkilölle. Lapsista tukeen ovat oikeutettuja pääasiassa kolme vuotta täyttänyt sairas tai vammaisen lapsi. Omaishoidon tukeen on oikeutettu lapsi tai nuori joka alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn vuoksi tarvitsee kotioloissa hoitoa tai muuta huolenpitoa. Mikään yksittäinen diagnoosi/sairaus ei sinällään oikeuta omaishoidon tukeen, vaan tuen myöntämisen perusteena on huomattava erityishoidon tarve sekä hoidon sitovuus.

Edellytyksenä tuen maksamiselle on, että lapsi tai nuori asuu kotona. Lasten ja nuorten omaishoidon tuen arvioinnissa huomioidaan lapsen tai nuoren ikätasoa vastaava päivittäinen hoivan, huolenpidon, ohjauksen ja valvonnan tarve. Hakemuksen saapumisen jälkeen asiakkaan luo tehdään kotikäynti, ja käynnin aikana selvitetään asiakkaan hoidon ja palveluiden tarve ja hoitajan soveltuvuus omaishoitajaksi. Omaishoidon tukea arvioitaessa otetaan huomioon hoidettavan ja hoitajan kokonaistilanne, sosiaalinen ympäristö, hoidettavan fyysinen ja psyykinen kunto ja hoitajan valmiudet omaishoitajan tehtävään.

Omaishoidon tuen tarvetta arvioidaan lapsille ja nuorille suunnatuilla toimintakykyarvioilla. Tarvittaessa pyydetään konsultaatioapua muilta asiantuntijoilta.

Palvelusuunnitelman kirjaa perheen kanssa työskentelevä työntekijä. Alle 18 vuotiaiden lasten omaishoitajien vapaat järjestetään ensisijaisesti tilapäisenä perhehoitona joko lapsen tai hoitajien kotona